

L'ESCOLA LLIURE DE LUL.LISME

(1935 - 1942)

1. Introducció

Les històries del pensament espanyol solen incloure avui alguna referència més o menys directa a l'Escola Lul.lista. Unes subratllen la seva tasca fonamental dins la història del lul.lisme científic contemporani¹. Altres posen de relleu l'interès continuat i exclusiu per a l'hermenèutica del pensament espanyol, cosa, un segle abans a Espanya, inconcebible²; refermen que el lul.lisme, sintetitzat en la revista "Estudios Lulianos", constitueix una complexa especialitat com pot ésser-ho el kantisme o el cartesianisme³, i recorden que aquesta revista únicament en part està consagrada a estudis filosòfics⁴ i, en motiu del seu monografisme, deu ésser excòs de les revistes espanyoles de filosofia general⁵.

El reconeixement del lul.lisme actual —no de la doctrina lul.liana— com un dels corrents del pensament espanyol, té una importància considerable. Però aqueix lul.lisme, alentat per l'Escola Lul.lista de Mallorca, no és únicament

1. CRUZ HERNANDEZ, M., *El pensamiento de Ramon Llull*, (Col. Pensamiento literario español, Fundación J. March, Ed. Castalia, Valencia, 1977).

2. PINTOR-RAMOS, A., *Historia de la filosofía española: algunos problemas teóricos*. En: *Actas del I Seminario de Historia de Filosofía española*, (Ed. Univ. de Salamanca, Salamanca, 1978). IDEM, *Revistas filosóficas españolas*. "Cuadernos Salmantinos de Filosofía" 3 (1976) 453-57. Afirmar l'autor que en el pensament espanyol actual les revistes "Estudios Lulianos" —des de 1957— de l'Escola Lul.lista y "Realitas" —des de 1974— del Seminari Zubiri, permeten amb èxit un major relleu dels interessos estrictament hermenèutics espanyols.

3. ABELLAN, J.L., *Historia crítica del pensamiento español*, voll. 1, (Espasa-Calpe, Madrid, 1979).

4. LOPEZ QUINTAS, A., *Filosofía española contemporánea*, (BAC, Madrid, 1960).

5. FLOREZ MIGUEL, C., *Panorama de la vida filosófica en España hoy*. En: *Actas I Sem...*

un conjunt de notes al peu de pàgina de la doctrina de Ramon Llull. Inclou elements ideològics no lul·lians. Baix aquest aspecte l'Escola Lul·lista, malgrat el seu reconeixement en les històries del pensament, és una gran desconeguda.

No és gaire millor la situació de l'Escola en el context dels estudis sobre la cultura mallorquina. En el llibre de Josep Massot, malgrat dedicar certa atenció a Sureda Blanes, fundador de l'Escola, les referències a aquella són poques⁶.

La història, quasi cinquantenària, de l'Escola Lul·lista comprén tres etapes. La primera (1935-1942) és l'època de la seva fundació i constitució jurídica. La segona etapa (1943-1949) correspon a la constitució canònica de l'Escola i de la seva integració en l'estructura institucional dels centres d'ensenyança de l'Església. En la tercera etapa, a partir de 1949, l'Escola queda adscrita al "Consejo Superior de Investigaciones Científicas" fins al maig de 1983.

El propòsit del present assaig és l'estudi de l'Escola durant la primera etapa, quan havia per nom *Escola Lliure de Lul·lisme*. Dins aquests límits dedicaré, encara, una especial atenció a la seva pedagogia i filosofia com les seves dues manifestacions fonamentals.

2. El context cultural de l'Escola Lliure de Lul·lisme

En la història de l'Escola Lliure de Lul·lisme cal diferenciar dos períodes: un inclou els darrers anys de la República, i l'altre, els anys de la guerra civil i els primers anys de la post-guerra.

Aquest espai de temps determina un context cultural pro significatiu, que resumiré baix de tres aspectes.

2.1. El regionalisme

La fundació de l'Escola Lliure de Lul·lisme coincideix amb els darrers anys de la Segona República. Encoratjava Mallorca, durant aquests anys, un estereotipus⁷ regionalista de doble caire: el regionalisme burgès i el regionalisme d'esquerres.

El regionalisme burgès s'aglutina entorn del Centre Autonomista de Mallorca, que seguia el model de la Lliga regionalista catalana, i el Centre Regionalista. Ambdós centres, l'any 1931, decidiren actuar conjuntament sota el pensament de Cambó⁸. Aquest regionalisme burgès, encara que conservador, es-

6. MASSOT i MUNTANER, J., *Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la post-guerra (1930-1950)*, (Publ. Abadia de Montserrat, Barcelona, 1978).

7. Parl d'estereotipus en el sentit de la definició de A. Schaff: "El estereotipo designa... convicciones que... parten de opiniones hechas, usos establecidos o expectativas" (*Lenguaje y acción humana*, en *Ensayos sobre filosofía del lenguaje*, Alianza Editorial, Madrid, 1973); és a dir, l'estereotipus, a més de designar una opinió sobre la realitat, té també un caire valoratiu a nivell pragmàtic.

8. SERRA BUSQUETS, S., *El regionalisme a Mallorca durant la segona República*, "Lluc" gener-febrer (1978) 28-30.

tava enfrontat al centralisme oligàrquic i al provincianisme inmòbil de la vida mallorquina⁹.

Però el regionalisme suporta un mal cop a partir de 1936. Disposicions ministerials i institucions a nivell d'Estat foren els aparells legals de la seva repressió. L'any 1937 neix el "Servicio Nacional del Trigo" i el 1938, després de prohibir els sindicats de classe, surten els sindicats verticals integrats per les associacions catòliques de CESO. Una Orde de 1940 mana que tots els caps sindicals siguin militants de FET i de les JONS. L'any 1941 es crea l'"Instituto Nacional de Industria" i el 1942, quan apareix menys clara la victòria de l'Eix, interessa presentar una constitució diferent dels models feixistes. Per això es creen les "Cortes Españolas".

La repressió no fou únicament de signe polític. L'Estat sabia prou bé que l'èxit d'aquesta tenia les arrels en la repressió de les llibertats culturals i en ofegar les cultures autòctones.

2.2. Política i cultura

El regionalisme polític té la seva més efectiva traducció en l'exercici de la llengua vernacla com a suport bàsic del progrés cultural. Aquest suport va ésser assumit a Mallorca durant la República per l'*Associació per la cultura* i per *La Nostra Terra*.

L'*Associació per la cultura* volia unir els esforços individuals a fi d'estendre per tot arreu una veritable cultura mallorquina. Per dur a terme el seu propòsit inicià un avantprojecte d'Estatut d'autonomia de les illes i la lluita per a la promoció del català insular. L'Estatut, malgrat propòsits i esforços, mai no tirà endavant. La promoció de la llengua va seguir dos camins, a vegades oposats: el de sostenir l'ús del mallorquí¹¹, com element suficient per reconstruir la nacionalitat¹², i el de la defensa de la unitat ortogràfica catalana¹³.

La Nostra Terra, revista que va néixer l'any 1928, tenia el propòsit d'ésser, "dins la múltiple activitat intel·lectual de Mallorca, ... el fogar comú dels qui estimen les nostres coses i, d'una manera especial, les nostres lletres"¹⁴.

Però propòsits i fruits tingueren poca durada. Per les mateixes raons que he dit abans una Orde ministerial d'octubre de 1936 va fer maig amb molts aspectes culturals¹⁵. Comença el desmantellament de la llengua¹⁶ —substitució

9. FERRA PONÇ, D., *Avantguardisme plàstic*, II. "Lluc" juliol-agost (1973) 10-13.

10. ANSELM LLULL, *El mallorquinisme polític* (1840-1936), 2 vols., 1975.

11. *Editorial* de "La Nostra Terra", juliol, 1930.

12. *Editorial* de "La Nostra Terra", setembre-octubre, 1932.

13. MASSOT, J., *o.c.*, pag. 34-36.

14. *Els nostres propòsits*, "La Nostra Terra", I (1928), 1.

15. L'*Orden Ministerial* de 4, X, 1936, manava als governadors, batles i delegats governatius que procedissin a la "incautación y destrucción de cuantas obras de matiz socialista o comunista hallen en las bibliotecas ambulantes y escuelas".

16. L'*Orden Ministerial* de 18, V, 1938 fa notar la "morbosa exacerbación en algunas provincias del sentimiento regionalista" que entraña "una significación contraria a la unidad de la Patria". "La España de Franco, continua, no puede tolerar agresiones contra la unidad del idioma".

del mallorquí pel castellà a les esglésies¹⁷; prohibició del “uso de vocablos genéricos extranjeros en rótulos, anuncios y lugares y ocasiones análogas”¹⁸; imposició del castellà a les escoles¹⁹; dificultats d’una ràdio en català²⁰— i, darrera la llengua, de les institucions culturals. L’*Associació per la cultura* i el *Foment de civisme* foren disolts. Igualment ho va ésser per separatista, l’*Orfeó Mallorquí*.

Les revistes no tingueren una sort millor. Cessaren *La Nostra Terra* i el *Bolletí del Diccionari*²¹. S’autosuprimí *Mediterraneum*, òrgan de l’Escola Lul·lista. *Studia* deixà de publicar articles en català i s’adherí al nou règim. *Lluc*, *El Heraldo de Cristo* i *Luz y Vida*, mantengueren certa tolerància, però s’hagueren de castellenitzar a partir de 1940. També el *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, des de 1938, escriví el seu non en castellà.

Les biblioteques foren depurades²², el teatre català va resistir fins a 1938, l’edició de llibres en mallorquí acabà l’any 1939.

Però, el desmantellament cultural no fou fàcil. Tingué la seva literatura de resistència²³, postures de supervivència²⁴, actituds de compromís i adhesió al *Movimiento*²⁵, encara que replantejades i rebutjades més tard.

2.3. Ensenyament i Filosofia

L’any 1936 Sureda Blanes escrivia: “cuando se quiere juzgar a un pueblo y dominarle, se reserva a la enseñanza la parte más fecunda de la labor colonizadora”²⁶. I en aquesta tasca colonitzadora de l’ensenyança pertoca a la filosofia una gran part. S’ha parlat del *poder filosòfic* de l’Estat, perquè el pensament filosòfic que s’ensenyava a la joventut es un mitjà de control prou eficaç.

La Segona República, lluitant a favor dels criteris lliberals i proletaris dels segles XIX i XX, deixava clars els principis pedagògics: laïcisme escolar vinculat a la separació Església-Estat; autonomia regional per al desenvolupament de les cultures autòctones; escola unificada.

Aquest plantejament, que no arribà a complir-se totalment, afavorí la ciència i la filosofia. Pedagogia i filosofia tenen la seva més alta manifestació en una col·lecció de revistes ben conegudes per tots. En la *Revista de Occidente* i en l’editorial del mateix nom els intel·lectuals espanyols hi trobaven informa-

17. MASSOT, J., *Església i societat a la Mallorca del segle XX*, (Publ. Abadia de Montserrat, Barcelona, 1977).

18. *Orden Ministerial*, BOE, 16, IV, 1939.

19. *Circular del Gobernador*, Correo de Mallorca, 12, XII, 1939.

20. MASSOT, J., *Cultura i vida...*

21. MOLL, F. de B., *Els altres quaranta anys (1935-1974)*, (Mallorca, 1975).

22. PEREZ, M., *Cuatro meses de barbarie. Mallorca bajo el terror fascista*, (València, 1937); i nota 15.

23. PONS MARQUES, J., *Història i Política*, (Palma de Mallorca, 1977).

24. MASSOT, J., *o.c.*

25. MASSOT, J., *o.c.*, pags. 157-159; 160-166.

26. SUREDA BLANES, F., *Glorias de la Patria*, Correo de Mallorca, 22 de abril de 1936.

ció sobre les distintes manifestacions del pensament europeu. *Cruz y Raya*, revista catòlica, discorre dins una independència intel·lectual. *Leviatán*, lograt intent d'aplicar el socialisme científic a la realitat espanyola, té el doble interès d'expressar la situació de la República i d'esser una interpretació del marxisme espanyol. *Las Ciencias*, òrgan de l'"Asociación para el progreso de las ciencias", té per objectiu el foment de la ciència nacional. *Atenas* era la revista pedagògica de la FAE i *Acción Española*, instrument de difusió del grup del mateix nom, defensava una concepció cristiana de la vida, aplicada a Espanya: interpreta, dins els esquemes de Menéndez Pelayo, la història espanyola; assaborix la idea de l'home com a fill de Déu i una concepció monàrquica de l'Estat²⁷.

A Mallorca unes poques revistes aglutinaren aquest esperit científic i filosòfic. M'he referit abans a *Studia*, revista d'alta cultura teològica, al *Bolletí de la Societat Arqueològica* i a *La Nostra Terra*, revista, com diu el subtítol, de literatura, art i ciències. Les seves pàgines estigueren obertes a tots els horitzons i donaren cabuda als avantguardistes de la primera²⁸ i de la segona generació²⁹.

Hem de recordar aquí *Mediterraneum*, òrgan de l'Escola Lliure de Lul·lisme, que va néixer i morir al mateix dia³⁰. Aquesta revista, que havia de dur primitivament el nom de *Lul·lismus*³¹ tenia per finalitat els estudis lul·listes i mediterranis i, oberta a totes les llengües, reconeixia els principis de la cultura cristiana occidental.

Mediterraneum entra en relacions amb *Atenas*³² i *Las Ciencias*³³. Però les

27. L'any 1936 *Acción Española* rebutjava el "raciovitalismo" d'Ortega per fragmentar la intimitat humana i confondre els valors tradicionals. Però en aquest temps Ortega era rebutjat també per l'esquerra. Luis Araquistain del PSOE considerava, en els números 34 i 35 de *Leviatán*, a Ortega "profeta del fracaso de las masas".

Per a detalls es pot llegir TABERNERO del RIO, S., *Actitudes ante Ortega*, en *Actas del I Seminario...*.

28. FERRA PONÇ, D., *Avantguardisme plàstic*, o.c., 1, 2.

29. FERRA PONÇ, D., *Cultura i política a Mallorca (II). Art i literatura durant la guerra civil (1936-1939)*. "Randa" III (1976) 76-106.

30. L'acord d'editar la revista *Mediterraneum* fou pres pel Consell Econòmic de l'Escola Lliure de Lul·lisme el dia 1 d'abril de 1936. (Acta n° 3, de 1 d'abril de 1936, Libro de Actas, Secretaria de l'Escola Lul·lista).

A partir d'aquí citaré la Secretaria de l'Escola Lul·lista amb les sigles SEL.

31. *Primer curs de Lul·lisme a Mallorca... Febrer-Març, 1935. Commentaris reportarils. Diaris mallorquins*. Arxiu de l'Escola Lul·lista, Plec 31, n° 14.

A partir d'aquí citaré la bibliografia documental fent referència únicament a l'apartat i al número de la relació bibliogràfica del final d'aquest estudi. També l'Arxiu de l'Escola Lul·lista serà citat amb les sigles AEL.

32. Unes cartes d'Enrique Herrera Oriá són significatives al respecte. La carta de maig de 1936 diu: "Le felicito a Vd (Sureda Blanes) por la organización de esa Escuela Lulista que es una honra para la Iglesia y la Patria. Con mucho gusto le enviaremos la revista "Atenas" en intercambio con "Mediterraneum"; pero aviso también para que tanto las obras de la FAE como la Sociedad de Educación Atenas, le envíen a Vd. libros para la crítica". (1, 27).

Les circumstàncies varen esser desastroses per a *Mediterraneum* i per a *Atenas*. La carta de Herrera de novembre de 1939 manifesta: "Lo que nos dice de sus originales no nos quedó absolu-

circunstàncies li imposaren una actitud eclèctica: la defensa de la cultura autòctona i un compromís amb el *Movimiento* que acabava d'instaurar-se³⁴.

L'Estat sorgit del *Movimiento* és conscient del poder filosòfic i de l'abast de l'ensenyament. Per això, des del primer moment, vol neutralitzar el pluralisme filosòfic i pedagògic de la República i reduir-lo a un centralisme autoritari³⁵ i a un uniformisme ideològic i doctrinal³⁶.

El nou Estat imposà la filosofia i la pedagogia de Sant Tomàs perquè eren considerades l'ideal de la formació de la joventut, puix que tenien la "técnica docente formativa de la personalidad sobre un firme fundamento religioso, patriótico y humanista"³⁷. Una conferència de Pemartín —autor amb A. García Valdecasas, T. Romualdo de Toledo, José Mª de Areilza i Eugeni D'Ors de la *Ley de Bases*— posa de relleu el fons polític d'aquest bastiment filosòfic, pedagògic i religiós. Val la pena, per les seves implicacions, copiar algunes frases. "La nacionalidad española, diu, formada durante largos siglos de guerra religiosa... por haber optado violentamente a favor del catolicismo... es la verdadera heredera de la cristiandad medieval, raíz y base de nuestra civilización. Si el hecho característico de la Edad Media es la misión religioso-militar de las Cruzadas, España... acepta esta misión de defensa y expansión de esta fe...

tamente nada. Se perdió todo, pues nos asaltaron el piso de la FAE y lo único que hemos recuperado ha sido lo de menos valor como son las mesas. De los libros de la Biblioteca alguno que otro encontramos, pero poco". (I, 33).

33. Per cartes posteriors de l'"Asociación Española para la Ciencia" podem deduir aquestes relacions. (I, 31).

34. Recordem que F. Sureda Blanes havia estat capellà castrense —va dimitir l'any 1936— i que havia estat desterrat de Mallorca a causa del seu catalanisme. Els motius foren una carta que no parlava bé de la llengua castellana, el haver signat el "Manifest" i un telegrama a Francesc Macià per l'aprobació de Catalunya. Dins aquest contexte s'ha d'entendre la nota de la contraportada de *Mediterraneum* que parla del "Movimiento por la salvación de la patria" i del "Movimiento (que) tiende a la realización íntegra de las doctrinas sinceras y verdaderas, desarrolladas por D. Marcelino Menéndez y Pelayo".

35. *Decreto* 8, XI, 1936; BOE, 11, XI. *Circular de la Comisión de Cultura y Enseñanza*, 7, XII, 1936; BOE, 10, XII. *Orden de la Comisión de Cultura y Enseñanza*, 2, I, 1938, BOE, 16, I, Franco, que s'autotitulava "Caudillo de España por la gracia de Dios", delegava moralment aquesta autoritat en els educadors i traçava l'ideari que havien d'ensenyar. L'any 1937 deia als mestres: "En los frentes de batalla se combate con las armas, mas poco importaría que allí alcanzáramos la victoria si no cumpliéramos nuestra obligación de desarmar moralmente al enemigo, formando su conciencia (la de los alumnos) hasta llevar su corazón en esta otra batalla de la que vosotros, los maestros tenéis que ser los oficiales y los generales. Sois vosotros quienes tenéis que desarmar a la España roja" (*Palabras del Caudillo*, Editora Nacional, Madrid, 1943).

Des de 1938, quan es va aprovar el primer text de filosofia de batxillerat, s'inculcarà als alumnes que l'autoritat social emana directament de Déu.

36. *Ley de Bases*, 20, IX, 1938; BOE, 23, IX. *Orden Ministerial*, 14, IV, 1939.

37. L'*Orden Ministerial* de 14, IV, 1939 afirma: "No siendo recomendable para la enseñanza el método historicista que puebla los entendimientos juveniles de erudición sin sostén formativo, se ha pensado que sólo acudiendo a esta orientación escolástica fundamental (la de la filosofía de St. Tomás) puede conseguirse la armonía y la claridad de saber filosófico de los jóvenes". I afegeix: "Los profesores... siempre que tengan que dar a conocer el nombre o las obras de algún autor de gran mérito literario, pero de carácter reprochable o de tendencias ideológicas o religiosas erróneas (deberán) de señalarlo y subrayarlo así a sus alumnos recomendándoles la evitación de sus lecturas y poniendo de manifiesto el carácter de sus errores o de su inmoralidad".

La España de Franco es la que defiende a Europa contra... el Racionalismo, el Cartesianismo, la Enciclopedia y el Positivismo materialista... Contra esa Europa que no ha sabido más que destruir el antiguo orden político y social cristiano, sin crear ningún otro nuevo de posibilidades humanas, como no sea la bárbara esclavitud bolchevique". I acaba: "A fortalecer ese ideal español, cristiano y civilizado... es a lo que tiende la nueva Ley de Segunda Enseñanza"³⁸.

Heredia Soriano, després de fer referència al text de Pemartín, afirma que en ell es manifesten els elements bàsics de la ideologia del nou Estat: la no repugnància de la violència com a mitjà d'expansió cultural; la dependència medieval de l'ideal cultural espanyol; la ferma voluntat de construir contra l'Europa postrenacentista un nou orde polític i social cristià, heretat del Sacre Imperi³⁹.

La Pastoral col·lectiva de l'episcopat espanyol de 1937 recolzava aquest ideari⁴⁰. La Pastoral va esser agombolada per una sèrie de disposicions del govern: derogació de la llei de confessions, restabliment de la Companyia de Jesús i dels seus col·legis⁴¹; obligatorietat de l'ensenyament de la religió a les escoles⁴⁰.

Tot això obliga a l'Església espanyola a optar pel pensament monolític que imposava el monolitisme polític de l'Estat donant lloc a un nacional-catolicisme⁴³.

A Mallorca les repercussions pedagògiques d'aquest aparell ideològic foren les mateixes que en la resta de les províncies de l'Estat espanyol: imposició d'una filosofia monolítica, difusió d'una ètica abstracta i despersonalitzada, sobrevaloració del concepte de jerarquia autoritària, negació de qualsevol pluralisme ideològic.

Respecte a la ciència, aglutinades les seves manifestacions entorn a la revista *La Nostra Terra*, tota vegada que aquesta desaparegué, els científics, uns van marxar de Mallorca, altres s'exiliaren i tots emmudiren⁴⁴.

Pel que fa a la filosofia no hi ha dubte que és en l'Escola Lliure de Lullisme o hem de cercar les més fortes repercussions.

38. GARCIA ENCISO, *La nueva legislación de Enseñanza Media*, (Pamplona, 1939).

39. HEREDIA SORIANO, A., *La filosofía en el Bachillerato español*, en: *Actas del I...*

40. No signaren la Pastoral el cardenal Vidal i Barraquer i el bisbe Múgica.

41. *Decreto*, 3, V, 1938.

42. *Orden Ministerial*, 22, IX, 1936. *Orden Ministerial*, 9, XII, 1936. *Orden Ministerial*, 7, X, 1937.

43. Aquesta simbiosi ideològica Església-Estat queda clara en l'*Orden Ministerial*, 5, II, 1938, que declara festiu el dia de Sant Tomàs. També en la presentació de la *Revista de Filosofía*, òrgan de l'Institut de Filosofia "Luis Vives" del C.S.I.C., llegim: "Es necesario que la revista se inspire en los principios fundamentales que rigen el nuevo Estado, particularmente en lo que se refiere al criterio católico y a la unidad de pensamiento" (nº 1, 1942).

44. Revista *Lluc*, abril de 1976, pag. 7.

3. La ideologia fundacional de l'Escola Lliure de Lul.lisme

L'Escola Lliure de Lul.lisme es desenvolupa entre els anys 1935 i 1942. Cal diferenciar dos períodes. El primer correspon als anys 1935, 1936 i fins al maig de 1937. El segon comença l'any 1937 per acabar l'any 1942. El gener de 1943 l'Escola redacta un nou Estatut, després d'haver sol·licitat Sureda Blanes als consellers la seva firma per a la constitució de l'Escola com entitat de "fuero eclesiástico". Recolza aquesta demanda en el fet que "en 1937 muchos miembros, aun no católicos, aprobaron estos proyectos"⁴⁵.

El 21 d'abril de 1935 queda constituïda l'Escola Lliure de Lul.lisme en signar els Estatuts, aprovats jurídicament pel Govern civil el 13 d'agost del mateix any. El 15 d'agost els signants de l'Estatut —Francesc Sureda Blanes, Josep Quint-Saforteza⁴⁶, Josep Ensenyat, Mn. Antoni Pons i Antoni Rosselló— i Guillem Colom formen el Consell Econòmic, que havia de dur a terme les tasques de l'Escola⁴⁷.

La primera sessió pública de l'Escola va esser el 23 d'abril de 1936. L'acte tengué lloc en el palau Quint-Saforteza, amb assistència de delegacions de la Societat Arqueològica, de l'Associació per la Cultura de Mallorca, de l'Ateneu, de l'Escola Normal, de Diputats a Corts, de gent de relleu (intel·lectuals, poetes, artistes) i devots de Mestre Ramon⁴⁸.

45. En *Informe a los señores Patronos de la Escuela y Miembros de su Consejo*, amb data de 10 de gener de 1943, el degà de l'Escola subratlla que les circumstàncies aconsellen: 1) "el cambio de Estatuto, 2) solicitar de la Autoridad Diocesana, y después de la Santa Sede, que la Schola, después de los años reglamentarios *ad experimentum* adquiriera definitivamente la categoría de persona jurídica en las instituciones docentes de la Iglesia. Esta determinación jurídica reportaría a la Schola, entre otros privilegios, la ventaja de poder prescindir completamente del Estado, dependiendo única y exclusivamente de la categoría de instituciones que el Estado, según la legislación vigente, debe reconocer" (1, 2).

L'acta del Consell de l'Escola, del 24 de gener de 1943, fa constar l'acord de comunicar al bisbe que, malgrat les dificultats dels anys passats, l'Escola "havia complert la seva missió intel·lectual, referint-li la seva actuació per si trobava oportú constituir-la solemnement com institució d'estudis lul.lians i medievalistes a dis l'Església". *Libro de Actas*, SEL.

El bisbe acceptà la proposta i va publicar el 25 de gener de 1943 el Decret de constitució. Amb la mateixa data aprovà l'Estatut, reservant-se el dret d'anomenar el rector.

46. El 23 d'abril el Consell de l'Escola elegí, segons l'article VIII de l'Estatut, membre protector Josep Quint-Saforteza, descendent d'Agnes Pax de Quint.

47. *Esborrany d'un Llibre d'Actes*, obert el 15 d'agost de 1935 (1, 5). *Acta de dia 20 d'agost de 1935*. Libro de Actas, SEL.

48. Els diaris *La Almudaina*, *Correo de Mallorca*, *El Dia*, de 20 d'abril de 1936, anunciaven l'acte amb la següent nota: "Aquesta Institució constituïda per quaranta pensadors i universitaris de diversa llengua i nació, dia 23 del corrent, a les 6.30 del capvespre haurà Sessió Pública, clausurant amb el rite senzill de donar compte de la seva constitució, el VII centenari lul.lià. La sessió serà dedicada a la memòria exemplar de Beatriu de Pinós i Agnès Paes de Quint, fundadors, en el segle XV, de la nostra gloriosa Universitat Lul.liana, estingida malhauradament ara fa cent anys. Per això es celebrarà en la casa pairal dels descendents directes d'Agnès de Quint (C'an Quint-Zaforteza, del carrer de Feliu)".

Esborrany d'Acta de 24 d'abril de 1936 (1, 5). *Acta n° 4: Sesión pública, dia 24 abril 1936*. Libro de Actas, SEL. *Reseña periodística*, Correo de Mallorca, 24 abril 1936.

El 7 de juny de 1936 es duu a terme l'aprovació canònica de l'Escola com associació culturalment catòlica. Després d'aquesta data no hi ha altra Acta fins el gener de 1943. Per altres documents cal conèixer la vida de l'Escola durant els anys de la guerra civil. En la contraportada de *Mediterraneum*, baix l'epígraf "Avisos", es dona compte de la suspensió de la conferència del professor Probst, de l'aplaçament del Curs de 1936⁴⁹, de l'anul·lació de les quotes amb què sostenen l'Escola els "Amics de l'Escola Lliure de Lul.lisme".

Les gestions dels membres de l'Escola a què fa referència l'Acta de 1943 són les que estaven encaminades a obtenir un casal per a residència de l'Institució. Efectivament, l'any 1936, per mediació de Francesc Cambó, es gestiona, sense resultat, la consecució de l'històric monestir de Miramar.

La fundació i el desenvolupament inicial de l'Escola Lliure de Lul.lisme prenen significat quan els vinculam a la ideologia que els suporta.

Una ideologia és un sistema d'opinions que, recolzat en un sistema de valors, determina les actituds i comportaments dels homes en relació amb els objectius de la societat o d'un grup, encaminats a superar la situació crisi-crítica del moment.

Sureda Blanes, en la conferència llegida el dia de la constitució jurídica de l'Escola, descriu amb quatre pinzellades el seu present crisi-crític. Creu que és, per una banda, el resultat d'una llarga funció colonitzadora —"obra odiosa", "mesquina intel·lectual"— que ha temptat d'esterilitzar la tradició cultural mallorquina i de fer triomfar les argücies, les defeccions doctrinals i tota mena d'errors, i, per altra banda, "una pobra evolució de les idees i d'una crisi de sistemes doctrinals" que han conduït a un difícil malentès entre "les commocions plebees i les reaccions espiritualistes dels grans pensadors"⁵⁰.

Però, entre la boira del present crisi-crític, l'Escola creu albirar "una nova constitució del món i una cultura nova" fructíferes "per a la salut dels pobles"⁵¹. Els objectius per arribar-hi no són més que la consecució d'un pensament, d'una doctrina i d'un apostolat de la veritat i del bé gràcies a "les altes empreses redemptores a què és crida l'intel·lectualitat mediterrània en el pervenir del món"⁵².

Dins aquest marc teòric i cultural la ideologia de l'Escola s'asseu damunt dues idees clares: el regionalisme burgès mallorquí⁵³ i un catolicisme sense

49. Per l'Acta de 10 d'abril de 1943 tenim coneixement que el Curs no's va impartir; coneixem els programes, la instància als Diputats mallorquins i catalans demanant la seva veu i proposta a Corts per obtenir una subvenció; les gestions fetes pels membres de l'Escola.

50. SUREDA BLANES, F., *Restauració de l'Escola de Lul.lisme*. "Mediterraneum" 1 (1936).

51. SUREDA BLANES, F., *o.c.*

52. *Estatut de l'Escola Lliure de Lul.lisme, Llar d'Estudis Mediterranis*. "Mediterraneum" 1 (1956). L'original signat, en "Documents fundacionals", SEL.

53. Recordem les bones relacions de l'Escola amb tots els qui a Mallorca representaven aquest regionalisme. També vull subratllar l'amistat de l'Escola amb Cambó —"patrici català", el califiquen els documents de l'Escola—, encarregat de gestionar l'obtenció de Miramar per a casal de l'Escola.

traves⁵⁴.

Quins són els components específics del regionalisme de l'Escola?

El primer és *la mallorquinitat*. Mallorquinitat no significa únicament “una fidel correspondència al patriotisme”. Per evitar tot patriotisme exegerat i buit, l'Escola consigna en el seu Estatut que “no es tancarà mai dins un xauvinisme odiós i estèril”. Mallorquinitat vol dir la possessió de “personalitat històrica”, de “la tradició que ens personifica dins la Història”⁵⁵ i la reconquesta de “la nostra personalitat cultural”⁵⁶.

El segon component del regionalisme de l'Escola es el *lul.lisme*. “Part fonamental de la tradició cultural mallorquina és, sense dubte, el lul.lisme”. Amb aquesta afirmació vol deixar clar l'Escola que el lul.lisme no és únicament un objecte de reflexió, sinó el factor més important per unificar el regionalisme mallorquí. Per tal motiu l'Escola fa seva la tasca de revifar la investigació històrica lul.liana i d'obrir-se a la revisió filosòfica del lul.lisme.

Ni mallorquinitat ni lul.lisme són connotacions d'estancament insular. Tot al contrari. Per això la ideologia de l'Escola inclou altres components. Lligat amb el lul.lisme hi ha la *mediterrانيتat*. L'Estatut de l'Escola en el primer article fa constar la seva finalitat d'agombolar el lul.lisme amb “la cultura mediterrània transcendental”. I la qualificació de l'Escola ve donada amb els termes “lliure”, “lul.liste” i “mediterrània”. Els fundadors afirmen que la cultura europea i la seva hegemonia dins el món tenen les arrels més fondes dins el Mediterrani, perquè, segon ells, la mediterrانيتat engendra els ideals — pensament filosòfic, espiritualitat, sentit estètic— en pugna contra qualsevol materialisme.

La idea d'agombolar lul.lisme i mediterrانيتat era compartida i interpretada més rigorosament per alguns escriptors estrangers. Míomandre, periodista francès, escrivia l'any 1936 en referir-se a la fundació de l'Escola: “dont le programme de culture méditerranée se confond avec le lullisme même”⁵⁷.

Les idees de lul.lisme i mediterrانيتat es relacionen forçosament amb la de *medievalisme*. El medievalisme aporta a la ideologia de l'Escola un esperit de “saviesa”. Aquest no és altre, escriu Sureda Blanes, que l'equilibri d'una “profunda fe religiosa” i d'una “fe profunda en l'eficiència de la raó”⁵⁸.

54. No oblidem que en l'aprovació canònica de l'Escola, aquesta hi figura com “Associació culturalment catòlica”. Es significatiu també que la constitució de l'Escola va ésser comunicada únicament als intel·lectuals de “tendència ortodoxa” (*Acta de 20 de desembre de 1935*. Libro de Actas, SEL) i, quan és redactada la llista dels primers Mestres, onze professors, diu l'Acta, “no podran ésser admesos per la seva ideologia filosòfica o política en contra de l'esperit i ideals de l'Escola” (*Acta n° 3*, 1 d'abril de 1936. Libro de Actas, SEL.). Així i tot l'*Informe* de 1943 parla que els membres, “aun no catòlicos”, recolzaren l'any 1937 la demanda de constituir l'Escola com a entitat de “fuero eclesiástico” (Vegeu la nota 45).

55. SUREDA BLANES, F., *o.c.*

56. SUREDA BLANES, F., *Dins el renaixement dels estudis lul.lians*, La Almudaina, 15 de mayo de 1936.

57. MIOMANDRE, F. de, *L'intransigeant*, (1936).

58. SUREDA BLANES, F., *Restauració...*

Medievalisme, mediterraneïtat, lul·lisme, vol dir, sense perdre per res la mallorquinitat, *europèisme*. Però l'europèisme no és una idea abstracta i únicament definidora de l'Escola. Des del moment de la fundació, l'Escola fa de l'europèisme consigna en l'Estatut una autèntica realitat. Perquè la labor de l'Escola fos fecunda, escriu en certa ocasió Sureda Blanes, des d'un principi i per la seva mateixa raó d'esser, va rebre en abraçada de comunió d'ideals el pensament europeu, fent possible la fraternal convivència de tots els pensadors sense distinció de raça ni de llengua. Quasi amb el naixement de l'Escola eren elegits, segons l'Estatut, els primers membres, "sense distinció de nació (art. III) i oriünds de "diverses nacions i llengües" (art. II)⁵⁹.

L'europèisme és quasi des de el primer moment sinònim d'internacionalitat⁶⁰.

L'Escola des del començament té els ulls posats en un ideal universitari i en un allunyament de tot plebeïsm. Això fa que camini constantment vers un *elitisme intel·lectualista*. Declara Sureda Blanes: "La vertadera substància del nostre propòsit és servir-nos lliures del pensament d'un món agonitzant". La lectura dels primers documents de l'Escola permet adonar-se de les característiques del pensament del món agonitzant: "revolucions plebeïes", "confusió dels ideals individuals i col·lectius", dispersió dels sistemes socials, "dissolució social".

L'única sortida d'aquesta situació és, segons l'Escola, la "fonamentació d'un esdevenir més savi". Hom creu que "a la llarga el seny i el pensament dels savis triomfa sempre". Per aquest motiu declara Sureda Blanes com en un manifest: "Defensem la reacció... del seny, que vitalitza, contra l'absurd privilegi de la matèria, que esterilitza".

Aquest elitisme del seny savi no està oposat als conceptes d'una filosofia lul·liana "popular" ni d'una "saviesa democratitzada". Per filosofia lul·liana

59. *L'Acta de 1 d'abril de 1936* relaciona els noms i procedència dels primers membres de l'Escola. Quinze són espanyols: Eijo Garay, Ramon d'Alòs, Asin Palacios, Joan Avinyó, Joaquim i Tomàs Carreras Artau, Salvador Galmés, P. Andreu Ivors, Francesc de B. Moll, Fra Martí de Barcelona, Fra Andreu de Palma, Fra Basili de Rubí, Jordi Rubió, Fra Agustí Montclar i Francesc Sureda Blanes. Vint-i-sis són estrangers o residents a països estrangers: B. Attaner, H. Cramer, H. Finke, A. Gottron, L. Klaiber, M. Müller, M. Sponer, J. Vincke, H. Wolthaupter (Alemanya); H. Probst (Algeria); A. Peers (Anglaterra); B. Gaiffier (Bèlgica); E. Gilson (França); G. Bertini, F. Calley, E. Longpré, C. Ottaviano, J. Mª Pou, B. Salvà, A. Tactoret, B. Xiberta (Itàlia); H. Wieruszowski (Polònia); J. Guibert, A. Pelzer (Vaticà); A. Reyes (Venezuela); J. Vinar (Xecoslovàquia). (*Acta n° 3*, Libro de Actas, SEL). *Membres de l'Escola Lliure de Lul·lisme*. "Mediterraneanum" 1 (1936).

El maig de 1936 l'Encarregat de Negocis de l'Embaixada d'Alemanya escriu a Sureda Blanes: "Con gran interés he tomado nota del honor conferido a cierto número de hombres de ciencia alemanes mediante la concesión del título de miembro de honor de la Institución que Vd. preside. Me permito al mismo tiempo expresar a Vd. mi más sincera gratitud por los sentimientos de amistad que la Schola Libera Lullismi demuestra de esta manera al pueblo alemán" (*Carta*, 1, 29).

60. Sureda Blanes escriu: "Aquest caràcter d'internacionalitat es comprova eloquentment per la procedència dels Membres de l'Escola..." (*Dins el renaixement...* La Almudaina, 15 de mayo 1936).

na popular s'enten una filosofia "sobiranement artística"⁶¹, es a dir, un art de pensar que, com qualsevol art, entranya teoria, pràctica i maestria. Democratitzar la saviesa significa per a l'Escola Lliure de Lul.lisme, difondra el pensament mitjançant el llenguatge⁶², les llengües vives, de la mateixa manera que ho feu Ramon Llull quan va usar la llengua aràbiga, llengua intel·lectual del seu temps, i el català, la llengua dels mercaders i diplomàtics⁶³.

No és estrany que, si les circumstàncies de la guerra i les directrius de postguerra tingueren una repercussió negativa damunt la cultura, l'ensenyament i la filosofia, també es deixassen sentir damunt la ideologia fundacional de l'Escola Lliure de Lul.lisme. Diria que l'actitud de l'Escola va ésser d'un compromís eclèctic amb la realitat del *Movimiento* i d'un rebuig total de la seva ideologia. Un document, dirigit a Franco i signat pels membres de l'Escola Dr. Eijo Garay, primer Mestre, Francesc Sureda i Blanes, degà, i pels vocals del Consell Econòmic Josep Quint-Saforteza, Josep Ensenyat, Mn. Antoni Pons i Antoni Rosselló, mostre aquell compromís. El document, que volia ésser un "testimonio firme y leal de adhesión personal y colectiva de sus miembros (de la Escuela)", presentat a Franco pel bisbe de Madrid a Burgos, "no tengué resposta"⁶⁴.

El "testimonio de adhesión" no significa una acceptació de la ideologia del *Movimiento*. Distints fets ho confirmen: alguns lul·listes foren conceptuats i perseguits per separatistes⁶⁵ i l'Escola, anys més tard, no solament fa mani-

61. SUREDA BLANES, F., *O.c.* "Mediterraneum" I (1936).

62. SUREDA BLANES, F., *O.c.* També, *Allà per lo Puig de Randa* (III, 1).

63. SUREDA BLANES, *O.c.*

64. Aquesta circumstància la sabem per una nota a llapis al peu de la còpia del document. Vull copiar íntegrament l'històric document pel seu significat: "La Institución Académica Escuela Libre de Lulismo, Hogar de Estudios Medievalistas y Mediterráneos de la Hispanidad, constituida eventualmente en Palma de Mallorca, e integrada por los Profesores universitarios cuya lista oficial tenemos el honor de adjuntar, algunos de los cuales, principalmente de Barcelona, han vertido su sangre generosamente, tiene el honor de elevar a V.E. con el debido respeto, el testimonio firme y leal de la adhesión personal y colectiva de sus miembros, a la persona de V.E., a quien la Divina Providencia ha confiado, en días de amarguras y esperanzas, la Autoridad Suprema de la Nación, y con ello la salvaguardia de los sagrados intereses de la Fe y de la Patria, del prestigioso acervo de nuestra cultura y del tesoro inextinguible de nuestras posibilidades intelectuales. Con esto queremos confirmar en los actuales momentos de evidente trascendencia histórica, la fe inmensa que sentimos en los valores intelectuales de la 'Gens Hispania', en los gloriosos destinos de la Estirpe y en la misión de V.E. Los ilustres Profesores universitarios extranjeros, todos ellos especializados en estudios hispanistas, especialmente lulianos y medievalistas, con los cuales tuvimos, y reanudaremos en cuanto sea posible, el intercambio intelectual, no solamente son representantes prestigiosos de nuestras especialidades científicas en sus respectivas universidades, sino también —como resulta de las cartas recibidas— voceros del Movimiento Nacional y de la gran epopeya que escribe nuestra Patria con sangre generosa, bajo el Caudillaje de V.E..." (*Documento presentado en Burgos a Franco por el primer Maestro, obispo de Madrid-Alcalá*. Documentos Fundacionales, SEL).

65. A més de que Sureda Blanes va ésser desterrat, com he dit abans, una nota a peu de pàgina del Programa del Curs lul·lista de 1936, ens dóna a conèixer que la "impressió se interrompé amb motiu del Movimiento nacional, i el curs vá ésser suspès i els organitzadors conceptuats i perseguits com a separatistes". (II, 12).

festació d'independència política, sinó també s'oposa a qualsevol moviment falangista i nacional-sindicalista⁶⁶.

Malgrat tot, algunes característiques ideològiques fundacionals varen esser ofegades (mallorquinitat, mediterraneïtat, europeïsmes, catolicisme) per noves idees (hispanitat⁶⁷, imperi⁶⁸, nacionalisme estatal, nacional-catolicisme⁶⁹); altres foren desvirtuades i buidades del seu propi contingut regionalista (lul·lisme) i unes altres varen esser potenciades exageradament (medievalisme, elitisme intel·lectualista).

4. La pedagogia de l'Escola Lliure de Lul·lisme

No hi ha dubte que la finalitat primordial de l'Escola Lliure de Lul·lisme és pedagògica. Basta llegir l'Estatut de 1935, l'afirmació de l'apartat 2.3 i conèixer les primeres petjades d'aquella per adonar-se. El concepte d'escola dóna substantivitat a la Institució lul·lista i suport a les seves adjectivacions.

66. Hi ha diferents documents que deixen les postures clares. Però no els puc copiar aquí. Únicament copiaré uns paràgrafs d'una Comunicació oficial del Rector de l'Escola al Secretari General (9 de maig de 1953) perquè aquest escrit resumeix la postura oficial de l'Escola entorn al problema d'anèixi amb l'Estudi General Lul·lià. Diu així:

"Leida la carta del Excmo. Sr. Gobernador dirigida a S. S... cuyo ultimatum es notorio. Conocido el parecer del Ilmo. Sr. Patrono de esta Schola por las siguientes líneas: no estoy es absoluto conforme con el camino que se emprende... ni nuestra Schola ni yo podemos ser jamás nacional-sindicalistas... Yo estoy con Vd. y con cuantos piensan como nosotros, sin reservas mentales, ni subterfugios más o menos falangistas.

Conocido el parecer de todos los representantes o delegados de la Schola en el extranjero, negándose un absoluto a permitir a la Schola un determinado color político.

Conocido el parecer de los miembros españoles que entienden que no debe fundirse la Schola con el Estudio General Luliano... ("al que en otro documento se califica de "Seminario de Falange"; Plec. 48, AEL).

Conocido el parecer de los compañeros americanos, según el cual la Escuela no debe ni puede perder su personalidad, ni su libertad; y el de los compañeros de Roma... de que la Schola ha de continuar como está, en completa libertad y sin afiliarse...

Considerando que la Schola, fundada en días de la República, ha mantenido contra viento y marea su personalidad jurídica y su absoluta independencia sin tener que agradecer nada; que tiene esta personalidad patrocinada por la Ley del Reino..., y que no tiene necesidad de afiliarse, con la evidente pérdida de su tradicional libertad e independencia.

Considerando que debe rechazarse toda coacció, aunque se hayan de suspender las actividades de la Schola, porque va en ello la defensa de su indestructible personalidad y prestigio nacional e internacional..., no obstante, atendidas las circunstancias anecdóticas del presente momento histórico, quizás sea conveniente... fundamentar una cortés conviencia con la fundación nacional-sindicalista llamada Estudio General Luliano" (AEL. Plec. 48).

67. *Documento presentado en Burgos... o.c.*

68. SUREDA BLANES, F., *Primera lección del "Ciclo de lecciones lulianas 1942"*; Correo de Mallorca, 22 enero 1942.

69. El nacional-catolicisme no va esser uniforme perquè, dins el catolicisme hi va haver dissidents. Aquests foren: Zubiri, el qual renuncià a la càtedra de la Universitat de Barcelona i fou durament criticat pel tomista Urdániz per la seva obra *Naturaleza, Historia, Dios*; Julián Marias, al qual no li acceptaren la tesi *La filosofía del P. Gnaty* i li tancaren les portes de la universitat espanyola; els crítics de *La esencia del tomismo* de G. M. Manser, els suaristes Hellin i Cuesta, representants de *Pensamiento*, i l'escotista Oromi, col·laborador de *Verdad y Vida*.

Per a un major coneixement d'aquest problema es pot llegir RIVERA, E., *La evolución del pensamiento eclesialístico de España (1939-1975)*, en: "Actas del I Simposio..."

L'Escola Lu·lista, més afí amb el franciscanisme que amb el tomisme, s'ha de situar en línia amb aquests dissidents.

4.1. Política educativa universitària

La idea de “restauració universitària” presideix la fundació de l'Escola. Aquesta neix per refermar la Universitat mallorquina, abolida l'any 1835, i per rendir un homenatge a les dues dones —Beatriu de Pinós i Agnes Pax de Quint— que dotaren, en el segle XV, les primeres càtedres universitàries de lul.lisme. L'Escola Lliure de Lul.lisme no ve, per tant, a introduir una nova pedagogia ni una escola nova, sinó a restablir la tradició científica genuïnament mallorquina i universitària, interrompuda durant cent anys a les aules de l'illa. I aquest llegat no havia estat recollit ni pels Centres oficials d'ensenyament ni pel Seminari ni pel Col·legi de la Sapiència. Per això els fundadors de l'Escola, en parlar de “restauració universitària”, parlen conjuntament de “renaixement d'estudis”, de “reconquesta de la nostra personalitat” cultural, de “refermar” Mallorca la seva fisonomia encara, no del tot, perduda, de “revifar” una “cultura filosòfica nostrada”⁷⁰, de “recollir” l'herència escolar lul.liana.

El curs de lul.lisme impartit l'any 1935 com a pòrtic de la constitució jurídica de l'Escola va tenir un èxit astorador perquè els mallorquins el consideraren l'impuls vivificador d'una possible universitat. *La Almudaina* de 26 de febrer de 1935, referint-se a l'assistència al primer curs dels estudiants de l'Escola Normal, del Curs superior de batxillerat i dels joves de l'Associació per la cultura de Mallorca, parla de la incorporació de “nuestra juventud estudiosa” als corrents moderns de la cultura, com esdevingué en el “Centro de Estudios Universitarios de Madrid” o en els “Cursos de verano de la Universidad de Santander”⁷¹.

Vidal Isern a *La Almudaina* del dia 27 de febrer de 1935 és més concret encara. Copio literalment les seves afirmacions: El primer curs de lul.lisme “servirà de antecámara a una escuela permanente que tenga por objeto la enseñanza de las doctrinas filosóficas y morales de Ramon Llull”. “La creación de la Escuela (propulsará) el resurgimiento de la antigua Universidad Luliana de Mallorca”. I afegeix després: “La Escuela de Lulismo... puede traer como consecuencia que el día de mañana se de nueva forma a la Universidad Luliana de Mallorca... (abogando) en pro de los estudiantes mallorquines que estudian una carrera universitaria y tienen la necesidad de desplazarse de la isla”⁷².

Aquesta política universitària exigeix un mecenatge econòmic⁷³. Vidal

70. Vaig analitzar el concepte de “cultura filosòfica nostrada” a *Latitud* 39, 12 (1982) 14-15.

71. VIDAL ISERN, *La Almudaina*, 27 de febrero 1935 (Comentarios reporteriles... AEL., II.)

72. Per a un tractament més complet del sentit de l'educació de l'Escola Lul.lista vegeu S. TRIAS MERCANT, *La filosofía de l'educació a la "Maioricensis Schola Lullistica"*. *Enrahonar* 5/6 (1983) 181-185.

73. En una *Circular als Diputats a Corts (1935)* escriu Sureda Blanes: “Catalunya ha tengut el seu *Mecenas* en don Francesc Cambó; Madrid, en el Duc d'Alba i el Comte de València de Don Juan; Santander amb les fundacions del Marqués de Valdecilla i la Biblioteca de Menéndez y Peñayo, etc.: i casi bé totes les universitats i centres intel·lectuals compten amb número de fundacions munífiques demostrant la fina sensibilitat dels patricis” (I, 9).

Isern suggeria que la Universitat nascuda de l'Escola Lliure poria esser un tipus especial d'Universitat "con subvenciones de diferentes Estados a cambio de becas a algunos aventajados de otras universidades"⁷⁴. Efectivament els organitzadors de l'Escola Lul.lista aplicaren el sistema de beques⁷⁵ per als cursos universitaris que s'impartiren; però cercaren també subvencions oficials, que no arribaren⁷⁶. Les ajudes econòmiques per a tirar endavant la política de l'Escola sortiren de la il.lusió i de la butxaca dels mallorquins i dels estrangers amics de Mallorca i de l'Escola⁷⁷.

4.2. Organització pedagògica

Aquesta política educativa de caire universitari implica una organització pedagògica, que l'Escola centrà en els Cursos de lul.lisme. Però una organització sense uns principis educatius és un sac buit que no s'aguanta. Per això els fundadors de l'Escola, encara que a l'Estatut no feren una declaració de principis, en la praxi didàctica els aplicaren.

L'enunciat d'aquestes principis pot esser el següent:

1) Principi d'una ensenyança consubstancial amb l'espirit del poble⁷⁸.

74. El valor econòmic d'una beca en el Primer Curs lul.lista era de 750 pts.

75. VIDAL ISERN *o.c.*

76. El Ministro de Instrucción Pública va rebre a Sureda Blanes, però la subvenció no fou efectiva.

Per part dels Diputats a Corts tampoc va esser més efectiva. Una carta del Diputat Bartomeu Fons (23, oct. 1935) diu al respecte: "He rebut la seva exposició raonant la procedència d'una subvenció en favor de Schola Libera Lullismi, per a la qual tant d'interès demostra.

I encara que he de ocultar-li les dificultats amb que trossarem amb motiu de les lleis de restriccions, tapadora avui de tantes negatives, no he de dir-li amb quant de gust posaré totes les meves pobres forces per conseguir-la" (AEL, I, 18).

Per una carta de Sureda Blanes a las Corporacions locals tenim coneixement d'una comparació pressupostària de valor del Curs Lul.lista amb la dotació d'altres universitats:

Presupost del Curs Lul.lista de 1935	16.000 pts.
Dotació per a Cursos de	
• Universidad de Santander	600.000 pts.
• Curso de verano de Acción Católica	250.000 pts.
• Universidad de verano de Jaca	85.000 pts.

(AEL. II, 17)

77. El suport econòmic de l'Escola sortia de les quotes dels "Amics de l'Escola Lliure de Lul.lisme", donatius de persones particulars i centres d'estudi. En 1936 escriu Sureda Blanes: "Vull publicar els noms dels primers ciutadans que, en quant s'han obert les llistes d'ajuda, s'han subscrit espontàniament: Antoni Rosselló; Mn. Antoni Pons, Josep Ensenyat; Antoni Ignaci Alomar; I. F. Rey; Alfons Aguiló; Pau Alcover de Haro; Margarida Millet; P. Munar, SS.CC.; Procurador General dels PP. Franciscans.

El primer donatiu que va arribar a l'Escola, va esser de quinze lliures esterlines, per la pensió de l'estudiant d'Oxford; les quals varen esser destinades, per elemental cortesia mallorquina, a l'adquisició, amb destí a Oxford, d'una col.lecció de les obres originals de... Llull, que hauràn d'estudiar aquells estudiants, futurs alumnes de la nostra Escola. El pressupost que cal omplir amb donatius espontanis dels mallorquins, en aquest any és d'unes deu mil pessetes" (La Almudaina, 15, mayo 1936).

78. "Una enseñanza ajena al espíritu del pueblo tiene más de fuerza que un ejército de ocupación" (SUREDA BALANES, F., *Glorias de la Pátria*, Correo de Mallorca, 22, abril, 1936.

2) Principi del pensament patriòtic condicionant de la política i no vice-versa⁷⁹.

3) Principi d'una ensenyança unguida de tolerància i generositat⁸⁰.

4) Principi d'una política de la veritat i del bé⁸¹.

L'organització pedagògica té el seu suport estatutari en el *Consell d'Ensenyança*. Compost per tretze membres, decreta "els oportuns reglaments per a major eficiència" de l'Estatut; anomena, entre els intel·lectuals sense distinció de nacionalitat i compenetrats amb els ideals de l'Escola, els membres corresponents —Mestres i Professors—, i planifica els Cursos de lul·lisme.

Els Cursos de lul·lisme, donat que tenen un caire científic, exigien dels seus participants un determinat nivell cultural. Els alumnes —becaris i inscrits— seràn universitaris, estudiants universitaris o de carrera equiparable i batxillers⁸².

La fundació de l'Escola Lliure de Lul·lisme va estar precedida per quatre cursos, tres dels quals tingueren una incidència molt remota a Mallorca. El primer fou impartit en el "Centro de Estudios Universitarios" de Madrid l'any 1934. El segon forma part dels "Cursos de verano en la Universidad de Santander" (1935) i el tercer, organitzat per la "Federación de Amigos de la Enseñanza", tingué lloc en el Magisteri de Madrid l'any 1935. Els tres cursos foren impartits per Sureda Blanes. El Curs quart i primer impartit a Mallorca, organitzat dins la "Societat Arqueològica Lul·liana" l'any 1935, va motivar la fundació de l'Escola Lliure de Lul·lisme.

Quatre foren els Cursos de l'Escola Lliure de Lul·lisme:

El Curs de 1936, que amb motiu de la guerra no va esser impartit, constava de sis càtedres amb un total de trenta-quatre lliçons⁸³.

El Curs de 1939, dictat per Sureda Blanes, constava de cinc lliçons de caire filosòfic: "*El pensamiento sabio y medieval y la filosofía del porvenir. Génesis y trascendencia histórica del pensamiento histórico nacional.*"

79. Ibid.

80. *Estatut...*

81. *Estatut...*

82. L'èxit dels Cursos Lul·listes va anar en augment. Dels 25 alumnes del Curs de 1935 es passa a 36 alumnes en el Curs monogràfic de 1944-45 i a 63 alumnes en el Curs universitari del mateix any. Una estadística dona el següent resultat:

Per sexe: 34 homes i 29 dones.

Per nivells intel·lectuals

Universitaris	7
Estudiants universitaris	18
Mestres i mestresses	10
Batxillers i estudiants	28

83. El temari del Curs havia d'esser desenvolupat pels següents professors: Càtedra de Història, Dr. Hans Herman Cramer; Càtedra de Crítica lul·liana, Dr. E. Allison Peers; Càtedra de Filosofia, Dr. F. Sureda Blanes; Càtedra de ciències; Prf. Miquel Massuti; Càtedra de Misologia lul·liana, Dra. E. Wieruszowski. El Curs havia d'acabar amb una discussió acadèmica dirigida pel Dr. J. Henri Probst.

Sureda Blanes explicà el Curs de 1940 a la Universitat de Murcia. Únicament la seva clausura tingué lloc a Mallorca amb una sèrie de conferències. El Curs tenia vint lliçons i el tema fou també plenament filosòfic: “*El pensamiento luliano, floración espléndida de vocación filosófica de nuestro Pueblo en los siglos XIII-XIV*”.

L'any 1941 hi va haver un Curs en els locals de Sant Francesc de Palma amb un programa diferenciat⁸⁴.

L'Estatut determina que els alumnes, després de donar proves d'aplicació i aprofitament durant un curs, rebràn un *Certificat d'Estudis*. Tendrán dret a un *Certificat de Constància* i a un *Certificat de Fidelitat* després d'haver estudiat dos o tres cursos respectivament. L'obtenció dels tres certificats habilita per aspirar al títol de Professor de l'Escola.

4.3. Un programa pedagògic

L'Escola Lliure de Lullisme no desenvolupa una teoria pedagògica pròpia, sinó que duu a terme una interpretació de les doctrines de Llull. I aquesta interpretació, pròpia de l'Escola, forma la base del seu programa pedagògic.

Podem aplicar a aqueix programa pedagògic la mateixa tesi que l'Escola formula per a la filosofia: “Com escola, el lul.lisme no fou fecund. Però, en canvi, va fecundar sense interrupció el pensament europeu”⁸⁵.

Aquesta tesi suposa definir la pedagogia lul.liana en un doble sentit. En primer lloc serà consubstancial a la pedagogia de Llull en un significat històric. La pedagogia lul.liana neix en funció de la cultura educativa hispànica anterior i coetània a ella. En segon lloc serà propi del lul.lisme concretar la presència i persistència de la pedagogia lul.liana dins els corrents posteriors i moderns⁸⁶. El programa pedagògic de l'Escola té doncs un caire històric i una projecció doctrinal. El Curs de 1935, impartit a l'Escola Normal de Madrid i repetit a Mallorca l'any 1943, ens mostra ambdós caires⁸⁷.

Entorn del tema general: *La pedagogía luliana y sus coincidencias con las nuevas corrientes pedagógicas, especialmente la escuela activa*, Sureda Blanes traça una petita història de la pedagogia hispànica fins arribar a Llull:

- 1). Prehistòria de la pedagogia hispànica: Pedagogs ètnics (Quintilià, Plutarque,...) i cristians (De Sant Climent d'Alexandria a Sant Anselm).

84. Els Professors i temes d'aquest Curs eren: F. Sureda Blanes: “El estilo y el sentido de los escritos lulianos contemporáneos”; P. A. Nicolau: “Noticias del misticismo luliano”, també: “Concepciones geográficas lulianas”; P.M. Seguí: “El cenáculo del B. Ramón Llull. La Abadía cisterciense de la Real”; S. Gayà: “Formación literaria de Ramón Llull”; A. Jiménez: “Primitiva iconografía luliana”; S. Garcías Palou: “Significación histórica de los escritos teológicos del B. Ramón Llull”; P. R. Ginard: “Sto. Tomás de Aquino y el B. Ramón Llull”.

85. SUREDA BLANES, F. *Lliçó de clausura* del Curs de 1935, El Dia, 24 març de 1935.

86. En tractar de la filosofia desenvoluparé aquesta idea. Ara només vull deixar constància.

87. MAIORICENSIS SCHOLA LULLISTICA. *Curriculum secundum. Primum monographicum (1943/44)* Opuscle imprès, s/n.

2). Iniciació a la pedagogia hispànica: Sant Isidor i l'eclosió de la cultura hispànica en el segle XIII: Catalunya i Aragó (De Sant Pacià a la cort de Jaume I); Lleó i Castella (De Sant Ferran a la cort d'Alfons X); Centres de cultura (Pere Hispà i Sant Ramon de Penyafort); Elements semites i biblioteques medievals.

3). L'eclosió de la "Juventut Hispaniae":

La vida amb Déu (Monaquisme, Ordes mendicants, Sants).

La vida per Déu (De la gleba al castell i al monestir. Messers, joglars i trovadors. Romàntica cavalleresca i de creuada. Bendejats i excomunicats en la seva significació social).

Obstacles al creixement de la cultura genuïna (convivència de cristians, moros i jueus. Mercaders i aventurers).

Dins aquesta convivència de cristians, moros i jueus; de mercaders i aventurers; monjos i cavallers; joglars i trovadors, arrela la pedagogia lul·liana, plenament entreteixida amb la psicologia, l'ètica, la filosofia i la teologia. Ramon Llull amb la democratització de la sabiduria no pretén altra cosa que una "theosobeia" o pedagogia cristiana i popular de les classes socials del seu temps, segons les coordenades històriques de l'educació. El significat d'aquest plantejament és mostrar l'aplicació per Ramon Llull del principi pedagògic que hem establert abans: el d'una ensenyança consubstancial amb l'esperit del poble. Si no és així, és perdre el temps.

Les circumstàncies que vivia l'Escola Lliure de Lul·lisme eren prou diferents de la situació de Ramon Llull. Voler educar repetint les doctrines pedagògiques del Mestre era sortir de botador. Es tracta de mostrar con la pedagogia lul·liana —art de viure a la recerca de l'home perfecte (Cristologia i Pedagogia) segons l'exemplarisme diví (Teologia i Pedagogia)— té un parentiu teòric amb doctrines modernes, en tant que identifica la formació de l'individu amb la idea eterna de perfecció (Krieck), desestima per falsa la sobrevaloració de la ciència (Messer), tendeix al servei dels altres mitjançant el desenvolupament social (Monroe), descriu la realitat com un camí segur per a l'ideal (B. Croce, G. Gentile), i, per tant, fa efectiva la seva aplicació.

La praxi i aplicació de la doctrina als Cursos lul·listes implica els mètodes i les tècniques pertinents.

A nivell de lliçó l'*explicació magistral* constitueix la base d'un aplec de tècniques didàctiques: *discussió socràtica* entre els alumnes i entre aquests i el professor⁸⁸ i *qüestions per reflexionar*. Tota una *pedagogia suggerent*⁸⁹ que

88. Tenim referència d'aquest mètode per uns exercicis del Curs de Múrcia i per les cròniques dels diaris referents al Curs de Mallorca de l'any 1935.

89. En el Curs de 1935 el cronista de *El Dia*, després de cada lliçó, formulava una "índice de cuestiones". Coneguem algunes. Sureda Blanes havia parlat en la segona lliçó de les influències culturals, temporals, personals, familiars, etc. de Ramon Llull. *El Dia* suggereix les següents qüestions per meditar:

vincula alumnes i professor, auditori i conferenciant, públic i informador i en la qual els silencis equilibren les assercions, i els record i els oblitats basteixen una delicada cohesió.

La *Memòria de curs* és el procediment més usual per a comprovar el fruit de les lliçons impartides. Una vegada acabat el Curs, era convocat un concurs entre els inscrits amb la finalitat de premiar la millor Memòria. Aquesta no havia d'esser una simple relació de les explicacions, sinó una exposició doctrinal d'aquelles, completada amb breus comentaris personals⁹⁰.

Per a l'obtenció del títol de Professor lul.lista era indispensable, com he dit abans, el *Certificat de Fidelitat*, a més de *contestar per escrit* a tres temes corresponents a les matèries explicades en cada un dels tres cursos i redactar una *Memòria* de tema lliure. Aquesta Memòria, escrita amb absoluta independència personal de judici, havia d'esser aprovada pel Consell d'ensenyança de l'Escola⁹¹.

5. La filosofia de l'Escola Lliure de Lul.lisme

La clau per entendre la filosofia de l'Escola és la tesi que he anunciat abans: la presència ininterrompuda del lul.lisme dins el pensament europeu, malgrat la seva infecunditat com escola.

El concepte de "presència" és una constant dins el lul.lisme contemporani⁹². Avui, no obstant, des de una més rigorosa hermenèutica, la crítica filosòfica situa Llull dins el context teòric del seu temps, sense forçades projec-

•• El profesor, un mal necesario.

• El dinamismo de Llull también es geográfico. Además de franciscano fue mallorquin..., muy mallorquin.

• Ramón Llull compró un esclavo moro. ¿No significa este "compró" que quiso libertarlo?

• Ramón Llull otorgó perdones y fue perdonado. Y su mujer, a pesar de la alta tarea que se propuso el esposo, ¿también le perdonó? Pequeña incógnita doméstica".

90. *Concurso para la participación al Curso de 1952*. Plec, 43, 8 AEL.

91. *Estatut...*

92. Sureda Blanes acosta Llull a Hegel (Quinta dissertació, Curs 1935). El cronista de *El Dia* fa la seva crítica al respecte i escriu: "Relacionar a Llull con Platón nos parece útil, además de fundarse en algo cierto. Relacionarlo con Hegel nos semeja atrevida. El sistema luliano es... de los lulianos. Llull no tuvo sino diagramas. Fue todo un hombre, y Hegel es todo un sistema" (*El Dia*, 13 de marzo 1935).

En 1939 escriu Carreras Artau: "Hoy se hace justicia... hasta el punto de considerar al filósofo mallorquin como el precursor de Leibniz y de la nueva disciplina conocida hoy con los nombres de logística, lógica teórica y lógica matemática o simbólica" (pag. 476). I en altra ocasió, referint-se al llenguatge filosòfic de l'*opus lul.lià*, indica: "¿Quién no verá, a través del pasaje transcrito, un preuncio de la Gramática lógica pura preconizada por Husserl?" (pag. 472) (*Historia de la Filosofía Española. Filosofía cristiana de los siglos XIII al XV*, tomo I, Asociación Española para el Progreso de las Ciencias, Madrid, 1939).

Adhuc de fora del lul.lisme trobam expressions com aquesta: "Asimismo, filósofos como Ramón Llull... han sido antepasados del estructuralismo. Con esto no se trata de sostener que no haya nada nuevo bajo el sol, sino que cuando se reflexiona acerca de cierto número de problemas epistemológicos se tropieza necesariamente con ciertas realidades" (BRESSON, F., *Primera Discusión. Las Ciencias del lenguaje y las ciencias humanas*, en: "Las estructuras y los hombres", Ed. Ariel, Barcelona, 1969, pag. 32).

cions ni extrapolacions ideològiques. El propi Sureda Blanes ja reconeixia que “no tot el que ens diuen els llibres del Beat Ramon és absolutament aprofitable per la saviesa del pervenir”⁹³. Hem de parlar doncs d’una “presència restringida”, que no resulta de sobreposar elements lul·lians a doctrines modernes estranyes, sinó de la proliferitat del pensament lul·lista, que, naturalment progressiu, és verifica pel seu propi increment intern i orgànic⁹⁴.

La conjunció de la tesi de la presència restringida del lul·lisme i de la seva proliferitat progressiva planteja una qüestió més ampla i profunda: la qüestió de l’existència d’una Escola filosòfica nacional. Es tracta d’aclarir si hi ha filosofia a Espanya i de si aquesta filosofia es pròpiament filosofia espanyola. No és una qüestió específica de l’Escola Lliure de Lul·lisme. Les arrels les hem de cercar en el segle XIX⁹⁵.

Lluís Abellán parla de tres grups amb postures encontrades⁹⁶. El progressisme liberal dels kraussistes nega el valor històric de la cultura espanyola i, en conseqüència, vol implantar en el país una cultura moderna orfe de tradició. La reacció contrarevolucionària dels catòlics integristes afirma, en canvi, que el pensament humà i catòlic alcanza la seva màxima perfecció amb l’escolasticisme tomista medieval. Qualsevol pensament posterior, en la mesura que s’allunya d’aquella doctrina, és invàlid i buit. El plantejament de Laverde-Menédez Pelayo demostra l’existència de filosofia a Espanya, però deixa obert el problema de l’existència d’una filosofia espanyola.

No hi ha dubte que la afirmació de la presència restringida del lul·lisme en el pensament modern situa l’Escola Lul·lista en una postura de rebuig de la tesi de la insignificància filosòfica espanyola i de defensa de l’existència d’una Història de la filosofia a Espanya.

Però això no és suficient. Cal mostrar a més a més si aquesta filosofia té un caràcter pròpiament nacional⁹⁷. L’Escola Lliure de Lul·lisme no ho dubta un instant. Després de definir la filosofia com la resposta d’una consciència col·lectiva a unes circumstàncies històriques —“Concreción sabia del estado de superación de una conciencia colectiva conoedora de su personalidad histórica y de su destino”⁹⁸—, afirma l’existència d’una Escola filosòfica nacional. “Es falso, afirma Sureda Blanes, que España ha sido un pueblo desprovisto de filosofía y, por tanto, de que España ha permanecido al margen del crecimiento intelectual de Europa”⁹⁹.

93. “Mediterraneum”, pag. 34.

94. SUREDA BLANES, F., *o.c.*, pag. 36.

95. QUENTIN-MAUROY, D., *Primer planteamiento del problema de las filosofías nacionales en un pensador hispánico del siglo XIX: Juan B. Alberdi*, en: *Actas I Sem...*

96. ABELLAN, J. L., *Historia crítica del pensamiento español. I Metodología e introducción histórica*, (Espasa Calpe, Madrid, 1979).

97. Un estudi seriós és el de Abellán, *o.c.*, pag. 106-148.

98. *Primer Curs de lul·lisme... Comentarís reportarils* (II, 8).

99. SUREDA BLANES, F., *Curs de 1939*. (III, 4). També: *Facilitan la organizació de una Escuela Filosófica nacional...* (III, 11).

Entendre el concepte d'“Escola filosòfica nacional” implica explicar els elements que l'integren.

El terme “nacional” fa referència aquí a “fet nacionista”, en tant que nacionalisme s'oposa a socialisme i a democratism positivista. Nacionalisme vol dir un retorn als valors tradicionals i sentimentals. Però amb aquest sentit, aclara immediatament Sureda Blanes, el nacionalisme té un doble caire. Pot ésser un nacionalisme feixista que trenca la tradició del país —neo-hegelianisme de Gentile i nacional-socialisme de Schwarz— i un nacionalisme cultural, constituït a través del desenvolupament històric a la recerca de la unitat de cultura del país.

Escola nacional significa, per tant, unitat cultural del país. I cultura nacionalista no vol dir sinó individualisme pluralista i intel·lectualisme escolàstic¹⁰⁰.

Però aquesta escola nacional és de caràcter filosòfic i aquest caire afegeix noves connotacions. La vocació filosòfica del poble espanyol és genuïnament escolàstica, afirma l'Escola Lliure de Lul·lisme i pensa que aquest concepte comporta les característiques següents: 1) que és fonamental en el pensament espanyol la constant de la medievalitat ja que fa de la filosofia una consciència col·lectiva; una reflexió autònoma, deslligada d'altres tipus de saber, i un pensament de base doctrinal unitària, suport d'una pluralitat de matisos; 2) que la medievalitat és la juvenesa cultural europea i, amb aquest sentit, el pensament filosòfic és la lluita continuada del pensament savi i tradicional¹⁰¹ contra l'exotisme averroista i positivista, que discernien alhora dues veritats àdhuc contradictòries: filosòfica i teològica, de la ciència i de la creença¹⁰².

La postura filosòfica de l'Escola Lliure de Lul·lisme, com es pot deduir del que he dit abans, és una postura tensional entre el catolicisme integrista i l'actitud de Laverde-Menéndez Pelayo. S'allunya de la primera quan l'Escola camina per la via dels catòlics dissidents i defensa un lul·lisme progressiu. Però s'allunya també de Menéndez Pelayo amb la mateixa mesura que aquest sobrevalora el Renaixement i aquella el rebutja. S'acosta al catolicisme con-

L'actitud de Sureda Blanes és semblant a la adoptada per G. Laverde (*De la filosofía en España*. El Diario español, 1 de octubre de 1856) contra les afirmacions de Escosura en el Parlament: “Aquí no hay filósofos, como no hay Cervantes en Alemania”, i de F. Schlegel: “Sólo en filosofía no puede España ostentar tantos nombres ilustres como Italia, Alemania, o cualquier otra nación; y propiamente hablando, debe decirse que no posee en esta parte ningún gran escritor” (*Historia de la Literatura antigua y moderna*, cap. X).

100. SUREDA BLANES, F., *o.c.*

101. SUREDA BLANES, referint-se als qui defensaven aquesta tradició cristiana durant la República, escriu: “En el Parlamento republicano español, a cuantos se aferraban a la gloriosa tradición histórica, con el ansia de salvar a la Patria de las doctrinas de materia y de muerte, se les designaba con expresiones de cavernícolas y retrógrados” (*O.c.*).

102. ABELLAN caracteritza avui la filosofia espanyola amb les notes següents: pensamiento de talante religioso, fundamentalmente católico, que se manifiesta en una forma mítica y metafórica de pensar y en el rechazo de lo social o económico en favor de lo humano, la exaltación del ser frente a las cosas, la conciencia moral frente a la conciencia psicológica (*O.c.*).

trrrevolucionari per tal com l'Escola centra en l'escolasticisme medieval la filosofia espanyola i a Menéndez Pelayo pels pressuposts nacionalistes.

Conforme a aquesta concepció filosòfica, ¿quines són les característiques de la filosofia de l'Escola Lliure de Lul.lisme? La resposta és fàcil perquè es dedueix de les consideracions precedents:

És una filosofia nacionalista, perquè assumeix la tradició científica i cultural genuïnament mallorquina¹⁰³, amb els seus moments àlgids en el pensament de Ramon Llull i en la ideologia de la Universitat lul.liana¹⁰⁴.

És una filosofia neo-escolàstica i europeïsta de caire catòlic —en cap instant feixista¹⁰⁵—, que defensa la unitat de pensament cristià i europeu contre els filosofismes disgregadors, que són, pels representants de l'Escola, els críticismes agnòstics originaris de Koenisberg, els pessimismes oriünds de Frankfurt i els positivismes i mecanicismes que pervertien el concepte savi de les constitucions socials dels pobles europeus¹⁰⁶.

És una filosofia anti-historicista quan no accepta la concepció historicista que, en fer inmanents els valors de la història, perd el sentit de l'absolut¹⁰⁷.

SEBASTIÀ TRIAS MERCANT
(Palma de Mallorca)

103. Primer Curs de lul.lisme (III, 3 i II, 8).

104. TRIAS MERCANT, S., *Las tesis filosóficas de la Universidad luliana*, "Estudios Lulianos", VIII (1964), 191-214; IX (1965), 85-92, 207-27.

105. Sureda Blanes diu que el corrent neo-escolàstic era acceptat per alguns pensadors feixistes i per les universitats catòliques (III, 11).

106. SUREDA BLANES; "Mediterraneum", *o.c.* Referint-se a l'àmbit espanyol l'Escola proposà una correcció d'Ortega Gasset (III, 11). Vegeu també la nota 27.

107. Vegeu la nota 37. També, *Primera lliçó* del Curs de 1935 (II, 8).

108. Sigles: SEL = Secretaria de l'Escola Lul.lista.

AEL = Arxiu de l'Escola Lul.lista.

6. BIBLIOGRAFIA DOCUMENTAL

1. *Documents per a la història de l'Escola Lliure de Lul.lisme*
 1. *Escola Lliure de Lul.lisme. Aprovació canònica* (7 de juny de 1936). Documents fundacionals, SEL¹⁰⁸.
 2. *Informe del Decano eventual a los Sres. Patronos y Miembros del Consejo de la Schola Liber Lullismi* (10 de enero 1943). Documents fundacionals, SEL.
 3. *Confirmació de l'Escola Lliure de Lul.lisme. Erecció canònica de la Maioricensis Schola Lullistica studir. medieval. Penates* (25 de gener de 1943). Documents fundacionals, SEL.
 4. *Statutum pro bono regimine Maioricensis Scholae Lullisticae, studiorum medievalisticorum Penates. Primum exemplar*. Documents fundacionals, SEL.
 5. *Esborrany d'Acta* (24 d'abril de 1936), Plec 14, AEL.
 6. *Libro de Actas*, 1, SEL.
 7. *Documento dirigido a su Excelencia el Generalísimo Jefe del Estado Español* (25 de mayo del Año de Epopeya, 1939). Documents fundacionals, SEL.
 8. SUREDA BLANES, F., *Dins el renaixement dels estudis lul.lians*, La Almudaina, 15 de mayo de 1936.
 9. *Circular als Diputats a Corts per Mallorca i alguns de Catalunya* (1935), Plec 52, 23, AEL.
 10. *El nacional-sindicalismo del Estudio General Luliano y la Escuela* (1950), Plec, 48, 6, AEL.
 11. *Comunicació de premsa de la sessió pública del 24 d'abril de 1935*, La Almudaina, Correo de Mallorca, El Dia, 20 d'abril, 1936, Plec-blau, 55, 14, i *Sessió "Pinós"*, Plec 10, 16, AEL.
 12. *Ressenya de l'acte de la Constitució jurídica de l'Escola Lliure de Lul.lisme*, La Nostra Terra, 98, abril, 1936.
 13. SUREDA BLANES, F., *Restauració de l'Escola de Lul.lisme*, Mediterraneum, 1 (1936).
 14. *Carta de Joaquim Carreras Artau* (27 d'octubre de 1935), Plec, 14, AEL.
 15. *Carta de Joan Mª Thomàs* (1, de març, 1934), Plec 33, AEL.
 16. *Carta de Torrandell* (4 de març, 1933), Plec 33, 48, AEL.
 17. *Dues cartes d'Arxiu d'Arqueològica Catalana* (1933), Plec 33, 55, AEL.
 18. *Cartas de Diputados a Cortes* (2/1935; 1/1936), Plec 41, 2, AEL.
 19. *Carta del Fomento del Turismo* (20 de marzo de 1935), Plec-blau 55, 1, AEL.
 20. *Cartas del Pontificio Colegio Español* (4/1935-1941), Plec 33, 8, AEL.
 21. *Cartas del Colegio B. Ramon Llull de Inca* (3/1935-1936), Plec, 33, 20, AEL.

22. *Carta de Ramon d'Alós* (7, de novembre, 1935), Plec 33, 39, AEL.
23. *Carta de Ignassi Reynals, Comptador-dipositari de l'Institut d'Estudis Catalans* (1, de març, 1935), Plec 33, 39, i *Llistes de donatius a l'Escola (1936)*, Plec 17, 2, AEL.
24. *Cartas de Libreros* (1935, 1936), Plec 33, 45, AEL. *Presupuesto de Revista (1936)*, Plec 28, 1, AEL.
25. *Saluda del Secretario político del Ministro de Instrucción Pública y Bellas Artes* (1935), Plec 41, 1, AEL.
26. *Carta de Pompeu Fabra* (12 de febrer 1936), Plec 33, 39, AEL. (Fa referència al verb "privar en", en el sentit de "mancar", a Ramon Llull).
27. *Carta de la FAE* (mayo, 19 de 1936). Plec 33, 44, AEL.
28. *Carta de Sebastián Font, Director del Instituto Ramon Llull* (10, 3, 1936), Plec 33, 48, AEL.
29. *Carta del Ibero-Amerikanisches Institut. Berlin* (19 junio, 1936), Plec 33, 51, AEL.
30. *Carta de Vicente Ferrer Costa* (5, 7, 1938), Plec, 14, AEL.
31. *Cartas de la Asociación Española para las Ciencias* (16/1938-1942), Plec 33, 8, AEL.
32. *Cartas de la Subsecretaría de Obras Públicas* (3/1938, 1939), Plec 33, 8, AEL.
33. *Carta de la FAE* (noviembre, 14 de 1939), Plec 33, 44, AEL.
34. *Cartas del Consejo Superior de Investigaciones Científicas* (2/1940), Plec, 33, 8, AEL.
35. *Carta de Antonio Due* (4 febrero de 1941) Plec 33, 40, AEL.

II. Documentació pedagògica

1. *Estatut de l'Escola Lliure de Lul.lisme, Llar d'Estudis Mediterranis*. Versió castellana de l'Estatut i aprovació governativa (21 d'abril 1935). Original i varies còpies. Documents fundacionals, SEL. Text imprès, Mediterraneum, 1 (1936), 2-6.
2. *Alumnes del Primer curs de Lul.lisme (1935)*. 11 Instàncies, Plec-blau, 55, 3, AEL.
3. *Oficio del vice-director del Magisterio remitiendo instancias de los siete alumnos del primer curso de lulismo* (26, de febrer, 1935), Plec-blau, 55, 5, AEL.
4. *Informe de la Escuela Normal sobre los alumnos del Magisterio, que solicitaron el Curso, para facilitar la elección de los becarios*, Plec-blau 55, AEL.
5. *Besalamano del Secretario del Fomento de Turismo, dando cuenta de haber recibido los folletos anunciando el Curso* (22, de febrer, 1935), Plec-blau 55, 9, AEL.

6. *Aprovació de l'ensenyança de part del bisbat de Mallorca* (16, de febrer, 1935), Plec-blau 55, 12, AEL.
7. *Escola Lliure de Lul·lisme. Primer curs* (març 1935), Imp. Politècnica, 1935.
8. *Primer curs de Lul·lisme a Mallorca, després de l'abolició de la nostra Universitat. Febrer-Març, 1935*. Comentaris reportarils dels Diaris mallorquins, Plec 31, AEL. *Carpeta conteniendo abundante material del Curso 1935*, Plec 27, 26, AEL.
9. CASASNOVAS, J. alumna del segundo cursillo, (*Memoria sobre*) *tesis éticas inspiradoras de la pedagogía luliana*, Plec 43, 9, AEL.
10. *Sres. alumnes de l'Escola Lliure de Lul·lisme que han obtingut el primer Certificat d'Estudis*, *Mediterraneum*, 1 (1936), 10-11.
11. MAIORICENSIS SCHOLA LULLISTICA, *Curriculum Secundum. Primum Monographicum*, 1943, Folletó, s/f.
12. *Informe sobre los diferentes Cursos lulistas*, Plec, 14 y Plec 8, 4, AEL.
13. *Listas de alumnos asistentes a los Cursos y estadísticas de los mismos*, Plec 35, 6, i Plec 10, 5. AEL. També *Magistri elegiti 1 abril 1936*, Plec 10, 2, i 6, AEL. *Estadística de miembros de la Escuela (1935-1955)*, Plec 21, 38, AEL.
14. *Recortes de prensa (1933-1943): Colegio de la Sapiencia, Llull y lulismo*, Plec 30, 1, AEL.
15. *Recortes de prensa (1936-1943): R. Llull y el movimiento lulista*, Plec 30, 2, AEL.
16. *Concurso para la participación al Curso de 1952*, Plec 43, 8, AEL.
17. *Carta a las Corporaciones pidiendo ayuda para Cursos de Verano* (19, de setembre, 1935), Plec 41, 1, AEL.
18. *Carta del P. B. Verger T.O.R. donant compte dels alumnes de Sant Francesc* (23, de febrer, 1935), Plec-blau, AEL.
19. *Carta del Rector del Seminario, B. Pascual, excusando la asistencia de seminaristas al primer curso de lulismo*, Plec-blau AEL.
20. *Carta del Decano de la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Murcia* (10, julio de 1941), Plec 55, 13, AEL.
21. *Carta de l'Arqueològica cedint la Sala de retauls per al Primer curs de lul·lisme* (15 de febrer de 1935), Plec-blau 55, AEL.
22. *Carta de la Escuela Normal referente al Primer curso de lulismo (1935)*, Plec 33, 11, AEL.
23. *Cartas de la Acción Católica Central referidas al curso de lulismo de Santander*, (6/1932-1934), Plec 33, 13, AEL.
24. *Cartas del Centro de Estudios Universitarios de Madrid referidas al Curso de lulismo impartido por Sureda Blanes* (16/1933-1934), Plec 33, 27, AEL.
25. *Correspondencia con la Universidad de Murcia* (4/1940; 31/1941; 10/1942), Plec 36, 7, AEL.
26. *Cartas de alumnos de los Cursos* (1933, 1934, 1935, Plec-paquet, 56,1, AEL.

III. *Bibliografia filosòfica*

1. *Allà per lo Puig de Randa*, Manuscrito de cuatro hojas (1935), posiblemente de A. Rosselló, Plec 43,4, AEL.
2. CALDENTEY, P., *Harmonía de razón y fe en la ciencia filosòfica luliana*, Complemento del Curso de Murica, 1941. *Programa Curso Cosmología de Murcia (1940-41)*, Plec 36, 10, AEL.
3. *Curriculum Primu* (1935), Plec 55, AEL. *Esquema Filosofía, Curso (1935)*, Plec 34, 2, AEL.
4. *Programas de los diferentes Cursos lulistas*, Plecs diferents, AEL.
5. MERCANT, M.B., *Cultura*, Manuscrit de 6 fulls (1935), Plec 43, 6, AEL.
6. SUREDA BLANES, F., *Ciclo de lecciones lulianas*, 1942, Diario de Mallorca, 22 de enero, 1942.
7. SUREDA BLANES, F., *El pensamiento sabio medieval y la filosofía del porvenir*, Folleto.
8. SUREDA BLANES, F., *Curso de filosofía en la Universidad de Santander*, Programa y texto de clausura, Plec, AEL.
9. SUREDA BLANES, F., *La tesis luliana del hombre expresión consciente de la realidad, en contraposición a los doctrinarismos nórdicos de Max Scheler y Schwartz*, Complemento del Curso monográfico B. Ramón Llull en la Universidad de Murcia 1941. Actos finales en Palma, Baleares, Correo de Mallorca, La Almudaina, 9 julio 1941.
10. SUREDA BLANES, F., *Bases criteriollògiques del pensament lul.lià*, Primer Curs de lul.lisme. Febrer-mars, 1935. Versió castellana: "*Bases criteriollògiques del pensamiento luliano*", Imp. Politécnica, Palma de Mallorca, 1935, 320 pags.
11. SUREDA BLANES, F., *Facilitan la organización de una Escuela Filosòfica nacional: El estado actual de la especulación filosòfica y su desplazamiento hacia los temas y cauces del pensamiento medieval; el resurgimiento de la escolástica; y la existencia de unas características constantes en el desarrollo de la especulación filosòfica española en la Edad Media, del cual es expresión magnífica el "opus luliano"*, Las Ciencias, 1 (1940), 151-219.
12. SUREDA BLANES, F., *Mientras las Nornas hilan*, Palma de Mallorca, 1941 (Libro de poemas).
13. El Plec 28, 1-9, Conté els *originals* del número 1 de *Mediterraneum*.